

Referanser:

Arkivsak: 23/04088-5 Saksdokumenter:

UKM 07/24 Vedlegg: Ekstremisme. Hva er det? Hvorfor skjer det? Hva kan vi gjøre? Jenny Jordal

UKM 2024 - Religiøs ekstremisme

Sammendrag

UKM 2023 og Den norske kirkes ungdomsutvalg ønsker å legge frem saken Religiøs ekstremisme for UKM 2024. Bakgrunnen for dette er at saken var oppe som forslag til fokussak for UKM 2024. Spørsmålene fra den saken er utgangspunkt her:

- Hvilken rolle kan kirken ha i møte med religiøs ekstremisme?
- Hvordan møte religiøs uenighet?

I denne saken gis det en beskrivelse av ekstremisme og religiøs ekstremisme. Det gis en sammenfatning av Ekstremismekommisjonens arbeid og et forslag på svar til hvorfor mennesker blir radikaliserte. Til slutt undersøkes det hvordan Den norske kirke kan forholde seg til, og møte, religiøs ekstremisme.

Forslag til vedtak

UKM 2024 ønsker at:

- det jobbes for å styrke kirkelig ansattes kompetanse på demokrati, menneskerettigheter og tegn på radikaliserings.
- det utvikles undervisningsmaterieell til konfirmantundervisningen som styrker kompetanse og ruster ungdom i demokrati og menneskerettigheter. Dette kan gjøres i samarbeid med Samarbeidsrådet for tro- og livssynsamfunn (STL), lokalt STL eller andre dialogaktører som Dialogsentrene, Dialogforum og andre minnes- og menneskerettssentre.
- det arbeides for at Den norske kirkes beredskapsplaner inneholder råd om hvordan gå frem ved bekymring for radikaliserings. Regjeringen har laget en plattform med råd [Hva gjør du hvis du er bekymret? - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).
- kirken har fokus på religiøs ekstremisme og høyreekstremistens bruk av kristendom gjennom nasjonale og regionale fagsamlinger for ansatte og frivillige.
- voksne frivillige får tilbud om kurs i kildekritikk, nettvett og religion på sosiale medier.
- kirken styrker sitt lokale diakonale arbeid for å hindre utenforskap.
- det blir et økt fokus på medbestemmelse for ungdom gjennom deltakelse i kirkedemokratiet og i alt barne- og ungdomsarbeid.

Saksorientering

Bakgrunn

Hva er ekstremisme?

Den tradisjonelle forståelsen av ekstremisme er ytterliggående forstillinger eller handlinger der det anses som akseptabelt å bruke vold som middel for å tvinge frem samfunnsendringer- politisk, religiøst eller ideologisk. Man kan også si at ekstremisme kan sees på som en samlebetegnelse for holdninger, handlinger og ideologier og politiske ståsteder som bryter med det som anses som normer/normalt eller som anses som felles kjøreregler i samfunnet. Men hva som er normalt vil variere fra land til land, kultur og kontekst og hvilken tid man er i.

For at noe skal beskrives som ekstremt må det stå i motsetning til noe som ikke ansees som ekstremt. Vi kan derfor si at for å kunne definere noe som ekstremt, må vi først definere det som anses som ikke ekstremt. Hva er vanlig og normalt her og nå i vår tid?

Tidligere i år leverte Ekstremismekommisjon sin rapport om funn knyttet til kunnskap om ekstremisme i Norge. Som en del av rapporten ble det laget en tegneserie for ungdom og unge voksne av tegneserieskaper Jenny Jordal: *Ekstremisme. Hva er det? Hvorfor skjer det? Hva kan vi gjøre?* Tegneserien ligger vedlagt i saksfremlegget og skal leses i sammenheng med denne saken.

Religiøs ekstremisme

Religiøs ekstremisme forstås som å bruke religion, religiøs retorikk eller religiøse tekster til å begrunne eller legitimere ekstreme holdninger og handlinger. I 2011 kom Islamsk råd Norge og Mellomkirkelig råd med en fellesuttalelse om religiøs ekstremisme: [2011_fellesuttalelse+ekstremisme.pdf \(kirkeledingsenter.no\)](#) Religiøs ekstremisme kan også defineres som å sette religion foran alt annet i livet, og følger religionens krav strengt. Det kan føre til at religionen utøves på en slik måte at det bryter med andre friheter og demokrati.

Sentrale verdier i kristendommen er nestekjærlighet, menneskeverd og rettferd. Som skapt og elsket av Gud er vi også gitt fri vilje. Hva hvis denne viljen brukes til å krenke andre? Vi vet at bibeltekster og begrepet «kristne verdier» blir misbrukt til å dehumanisere og utestenge. Hva gjør vi når noen mener å gjøre noe på vegne av Gud eller faller utenfor fordi de oppleves å ha ekstreme meninger?

Hvordan møter vi alle med nestekjærlighet selv når vi opplever at meningene bryter med grunnleggende forståelse menneskets absolutte verdi som skapt og elsket av Gud? Hva er kristne verdier? Har vi som kirke en felles forståelse av det?

Hvorfor blir noen ekstreme eller radikaliseret?

Det finnes ikke en enkel forklaring på dette. De fleste som arbeider med eller forsker på ekstremisme/radikalisering observerer noen felles tendenser/motivasjoner til hvorfor noen mennesker kommer i ekstreme miljøer.

Her er noen punkter hentet fra FN. [Ekstremisme og terrorisme \(fn.no\)](#)

1. Opplevelse av utenforskap. De søker etter fellesskap, tilhørighet, og mening, for eksempel på digitale plattformer og nettforum
2. Opplevelse av urettferdighet og engasjement for andres lidelse
3. Frustrasjon over livssituasjon eller fortid. De har ofte selv erfaring med vold eller diskriminering
4. Søker etter spenning eller mening i livet

Det er en økende tendens, økende skepsis og synkende tillit til styrende myndigheter rundt om i verden. Tiltro til «mainstream» media synker, og mange finner sine «egne» sannheter i

felleskap på nett. Det er mange antidemokratiske krefter og stadige endringer i lovverk som hindrer frie ytringer og deltakelse i samfunnet, også i den vestlige verden. Det sies at en rettesnor for å ikke bli ekstrem er å ha tillit til demokratiet og at det er viktig at man opplever sin deltakelse i samfunnet som meningsfull. Det er derfor svært bekymringsfullt at troen på, og kunnskap om demokrati synker også i Norge. Dette kan vi se i den internasjonale undersøkelsen ICCSⁱ. Her viser de til at norske elever snakker mer om politikk, samfunnsspørsmål og hva som skjer i andre land enn før, men de har mindre kunnskap om demokrati og medborgerskap enn tidligere. Hva gjør det med grobunn for ekstremisme? Hvordan sikrer vi reel medvirkning for ungdom i lokalkirken?

Ekstremismekommisjonens rapport- kunnskap om og arbeid med forebygging mot ekstremisme

Ekstremismekommisjonen ble nedsatt i juni 2022, og leverte sin rapportⁱⁱ, 1.mars 2024. Hele rapporten finnes her: [Ekstremismekommisjonen](#). Kommisjonen har analysert kunnskap om ekstremisme og har kommet med anbefalinger for forebygging av ekstremisme og radikaliserings.

Ekstremismekommisjonen viser til en stram og en bred definisjon av ekstremisme:

Stram: Ekstremisme er aksept av og bruk av vold for å nå politiske, ideologiske (religiøse) mål.

Bred: Ekstremisme er holdninger og handlinger som avviser demokrati og menneskerettigheter.

Ekstremismekommisjonen har jobbet ut fra en bred tilnærming til ekstremisme, som gjør at de ikke bare har fokus på det som kan føre til vold, men også holdninger og handlinger som kan undergrave demokratiet og menneskerettighetene.

Ekstremismekommisjonen deler sine anbefalinger inn i fire hovedpunkter:

- Bedre organisering og mer forpliktende samarbeid mellom alle aktører i samfunnet
- Kunnskaps- og kompetanseløft i det forebyggende arbeidet
- Bedre ivaretagelse av og medvirkningsmuligheter for utsatte grupper
- Styrke oppslutning om demokrati og menneskerettigheter

I disse anbefalingene er det flere underpunkter. Her trekkes det frem det som ansees som viktig for Ungdommens kirkemøte å se på, og som det er viktig at Den norske kirke følger opp:

- Kommisjonen løfter fram sivilsamfunnet, inkludert tros- og livssynssamfunn, som viktig samarbeidsaktører i det forebyggende arbeidet mot radikaliserings og ekstremisme. Som en lokal, regional og nasjonal kirke, har Dnk mulighet til og bør utfordres til å bidra i forebyggende arbeid gjennom sitt arbeids med bl.a. inkluderende felleskap.
- Øke kompetansen på feltet, styrking og bruk av eksisterende kompetanse gjennom forskning, minnesteder, sentre og andre aktører på feltet. Det foreslås å etablere et studieemne på feltet for å styrke skoleansattes kompetanse. Kan dette arbeidet også bidra til styrking av kompetanse for kirkelige ansatte som jobber med barn og unge i kirken?
- Kommisjonen viser til at det trengs styrking av kompetanse om radikaliserings via sosiale medier og nettforum. Hvordan kan kritisk tenking sikres i en digital hverdag med KI? Kan kirken bli bedre på dette?
- Det foreslås at det etableres regionale samarbeidsforum for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Kan bispedømmer og fellesråd være en del av et slik samarbeidsforum?

Den norske kirkes møte med ekstremisme

Norge har opplevd to terrorangrep som har brukt kristne verdier og symboler som begrunnelse for sine angrep i kampen mot «den andre». Forskere på ekstremismefeltet sier at det å slå hardt ned på ytringer, og si «det kan du ikke si» eller «dette tåler vi ikke hos oss», mest sannsynlig vil bidra til å bekrefte personen som ytret dette sin holdning om at «ingen forstår meg» eller ingen «forstår den sannheten jeg har funnet». Har vi rom i kirken til å luften tanker og teste meninger uten å bli arrestert? Har vi tid til samtaler med åpne spørsmål der man ikke nødvendigvis må være helt ferdig tenkt?

Den norske kirke er en folkekirke som er det største trossamfunnet i Norge. Det gir Den norske kirke et ekstra ansvar for å jobbe forbyggende, ikke minst med det som kan bidra til ekstremisme i Norge med kristent fortegn. Hvordan tar kirken ansvar for hat og holdninger som ekskluderer andre fra felleskapet? Hva gjør Den norske kirke for å forbygge religiøs ekstremisme? Og hva kan kirken gjøre?

UKM har tidligere behandlet to saker som kan sees i sammenheng med denne, det er *UKM 8/18 Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt* og *UKM 04/20 Debattklima - hvordan snakker vi om og til hverandre*. Det finnes allerede mange ressurser og kompetansesteder som arbeid mot fordommer, utenforskap og ekstremisme. Disse bør bli kjent i Den norske kirke slik at det kan bli en naturlig del av del av barne- og ungdomsarbeidet.

Det viktigste arbeidet i Den norske kirke skjer i menighetene. Det gjøres mye bra arbeid lokalt hvor åpne og inkluderende felleskap står i fokus og medbestemmelse er viktig i alle ledd. Ungdomsdemokratiet i kirken bidrar også til medbestemmelse. Likevel er det viktig å spørre seg hvilke holdninger og verdier vi finner i våre felleskap og i vårt ungdomsarbeid. Hva vil det si å være en kirke med rom for alle og som skal være et inkluderende felleskap?

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken følges opp innenfor eksisterende budsjetter og bemanning

ⁱ [ICCS – Forskning – Institutt for lærerutdanning - NTNU](#)

ⁱⁱ *NOU2024:03: Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet.*